

Prof. Chris Verhoef: 'Niemand weet precies hoeveel ict-geld wordt verspild' p10

---

de Volkskrant

DINSDAG

6 DECEMBER 2011

VK.NL

DE VOLKSKRANT BV JACOB BONTIUSPLAATS 9, POSTBUS 1002, 1000 BA, AMSTERDAM REDACTIE@VOLKSKRANT.NL TEL.: REDACTIE 020-562 9222 KLANTENSERVICE 088-056 1561 BEZORGING 088-056 1555

Binnenland

INTERVIEW CHRIS VERHOEF (49), HOGLERAAR INFORMATICA AAN DE VU

‘Mijn eerste regel zou zijn: bouw geen ict-systeem dat al bestaat’

In Nederland vragen politiek en bestuur stelselmatig om piekfijne ict-systemen, terwijl deskundigen van verre zien aankomen waarom die gaan mislukken. Tijd voor ‘stalen regels’ naar Amerikaanse snit, aldus informaticus Chris Verhoef. Door Jan Tromp

Worden er bij de overheid nog steeds ict-projecten gestart die gedoemd zijn te mislukken? Chris Verhoef (49), hoogleraar informatica aan de Vrije Universiteit in Amsterdam, heeft geen tel nodig: ‘Ik denk dat het antwoord ja is.’ De vraag is dringend nu vorige week kwam vast te staan dat de Tweede Kamer volgend jaar een onderzoek gaat instellen naar het fenomeen van omvallende automatiseringsprojecten. Verhoef: ‘Neem Opstelten. Het is waar, zei Opstelten, de automatisering van het politiewerk verloopt lang niet vlekkeloos. Maar het wordt allemaal beter. En in 2017 is het af, zei hij. 2017!’

‘In mijn wereld is de eerste vraag aan de opdrachtgever: wat wilt u precies? Van het wensenpakket van de politie word je niet wijzer. Het moet gebruiksvriendelijk zijn, staat er. Ofwel: we weten het zelf niet.’ Met zachte stem windt hij zich op over al die echechs ‘die iedereen met kennis van zaken van verre ziet aankomen’. ‘Er is bij de politie eerder een poging gedaan tot automatisering. Dat programma heette CIS, Centraal Informatie Systeem. Daarop is 430 miljoen afgeschreven. Kort geleden ging nog eens 42 miljoen *down the drain*. Dat is zo’n half miljard. Dan zegt minister Opstelten op vaderlijke toon dat alles goed komt. We moeten tot 2017 wachten, maar dan zul je het beleven. Dan denk ik: daar zit er een. Die gaat wéér fout. Kan ik zo uittekenen.’

Hij vertelt over de wet die in 1996 in Amerika tot stand is gekomen, de Clinger-Cohen Act, een harde wet op de financiering en ontwikkeling van ict-systemen. Verhoef: ‘In de memorie van toelichting staat letterlijk dat ‘de Amerikaanse belastingbetaler geen waar heeft gekregen voor zijn geld’. Ik weet wel zeker dat dit in Nederland ook het geval is.

‘Niemand weet precies hoeveel geld we in de overheidsfeer uitgeven aan ict. Hoeveel geld verspild wordt. De Rekenkamer kwam er in 2007 ook niet uit. In de VS hebben ze over die vragen halverwege de jaren '90 een parlementair onderzoek gehouden. Toen bleek dat opgeteld, in tien jaar tijd, 200 miljard dollar verloren was gegaan. In de toelichting bij de wet van 1996 werd dat enorme verlies geweten aan slechte planning, slecht management en overtrokken programma-eisen’

Heeft het geholpen, die wet?

‘Het heeft de boel wakker geschud. De echte betekenis van de Clinger-Cohen wet is dat het de voorwaarden opsomt waaraan een ict-project moet voldoen. Als we in Nederland zo’n regelgeving hadden gekend, had dat veel zeperds geschied.’

Waarom hebben we die regels niet?

‘Omdat bij ons de bom nog niet gebarsten is en we de politieke discipline ontberen die nodig is om debacles te vermijden.’

VU-hoogleraar informatica Chris Verhoef.

Foto Mike Roelofs

Wat is dat, politieke discipline?

‘Dat je als opdrachtgever niet elke dag iets anders zegt over wat je verlangt van je nieuwe ict-systeem.’

De politiek is opportunistisch.

‘Ict'ers moeten meer weerstand bieden. Politici moeten zich beperken tot de wat-vraag en de hoe-vraag overlaten aan de lui die kennis hebben van creatieve oplossingen.

‘Een voorbeeld. Er zijn files in het land. De vraag voor de politiek moet zijn: wat kan gedaan worden om

doorstroming te bevorderen? Goeie vraag. Maar dan voegt de politiek er meteen aan toe dat er kastjes moeten komen in auto's, en dat het ons 3,5 miljard gaat kosten en een half miljard aan jaarlijkse onderhoud. Dan kunnen we rekeningrijden.

‘Maar wat is nodig voor rekeningrijden? Je moet weten wie wanneer waar op de weg is. Zo iemand moet je een rekening kunnen sturen. Je hebt dus een klantrelatie nodig.

‘Nou, zo'n systeem hebben we al. Het heet trajectcontrole. Het stelt de

overheid in staat te zien of jij te hard hebt gereden op een bepaald stuk weg. Zo ja, dan krijg je de rekening thuis gestuurd. Er is dus een klantrelatie. Ik zeg: stuur altijd een rekening, namelijk voor het gebruik van de weg in spitsuren. Rekeningrijden ingevoerd! Wat is nog het probleem?’

Dat die trajectcontrole niet overal is. ‘Ook zo iets Haags. Dat ze dan zeggen: ‘waardeloos plan, want op de A7 bij Groningen staan helemaal geen camera's, het is geen 100 procent-

oplossing’. Op de A7 bij Groningen zijn ook geen files. Dus waarom wil je in een dekking van 100 procent, als het probleem zich concentreert op 50 of 60 procent van de wegen?’

Als oplossingen met bestaande systemen voor het oprapen liggen, waarom doen we dat dan niet?

‘Dat moet je vragen aan Den Haag-watchers. Soms denk ik: men wil het niet. Ik constateer in elk geval dat onzalige, miljarden kostende plannen een kans op uitvoering krijgen.’

Het Elektronisch Patiëntendossier, EPD, is toch maar mooi afgeblazen.

‘Nadat er tientallen miljoenen in verdwenen waren. Wat wilde men? Geautomatiseerde uitwisseling van gegevens tussen artsen om medische missers te voorkomen. Prima. Het draaide uit op enorm geharrewar.

‘Het ergste is: we hebben al een geautomatiseerd systeem van medische informatie. Het heet Vecozo, Veilige Communicatie in de Zorg en is een portaal van de verenigde zorgverzekeraars. Ik denk dat 90 procent van alle declaraties van dokters via dat portaal loopt. Daarmee weten we wie wat wanneer slikt. Het is een systeem waarvan ik zeg: petje af. En weer blijkt dat het probleem is opgelost en met bestaande middelen kan worden gerealiseerd.’

Dat Vecozo zal niet de status van alle patiënten kennen.

‘Dat zei minister Hoogervorst ook destijds. Ik was er erg kwaad over. We moeten niet meteen voor 100 procent gaan, 80 procent is al geweldig. Daarvoor kiezen, vergt politieke discipline. En die is ver te zoeken. Zo blijven we mislukkingen genereren.’

Verhoef komt terug op de noodzaak van een protocol, een streng reglement. We praten opnieuw over de Amerikaanse wetgeving uit 1996. In de Clinger-Cohen Act is geregeld dat het Office of Management and Budget (OMB), dat ressorteert onder de president, over de spelregels gaat voor nieuwe ict-projecten.

Dat OMB had destijds een fantastische directeur, Franklin D. Raines heette de man. Verhoef praat met groot enthousiasme over hem. Die Raines produceerde de zogeheten *Raines Rules*, een naar de auteur vernoemd setje van acht regels; zo helder als glas en zo hard als staal. Regels als: kijk eerst of er een alternatief is. Lever een businesscase, een financieel-economische onderbouwing. Ontwikkel het project in kleine stapjes, zodat je tussentijds kunt bijstellen. Wie niet aan alle acht regels kan voldoen, krijgt geen geld en kan fluiten naar zijn project.

Verhoef: ‘Waar de kromming van een banaan gespecificeerd is in een Europese richtlijn is er voor ict gewoon niks in Nederland. Dat is echt te weinig. Zo'n lijstje als dat van Raines inspireert: acht of tien harde, heldere regels. Ik zou er meteen al een van Raines invoeren: ga niet een systeem bouwen dat al bestaat.’